

Валентина
Гричук

Потреба в...

22

Масово-розважальне мистецтво в його чистій ярмарково-естрадно-цирковій формі чи формі кабаре не має в Україні різноманітності, а що найдивніше — масовості. Це тим більше дивно, що його розквіту сприяє соціальна ситуація, якою нехтують професіонали, але користуються які-небудь юні чи старші бізнесмени від інституту культури, перетворюючи цю грань театрального інстинкту українця в остаточну вульгарність за допомогою сітки нічних клубів (камерний варіант) чи Палацу «Україна» (велика сцена). Намагаючись догодити глядачеві, академічні театри, з вицвілим прапором системи Станіславського в правиці, лівою ногою зваблюють його чимось легеньким-веселеньким, намагаючись заповнити цю нішу, і тоді виходить ще непристойніше.

Під час формування в Японії колективу «Гонінбаяші» заявки були подані в основному від жінок, хоча традиційно в цій країні навіть жіночі ролі виконувалися чоловіками. Організатор групи Володимир Крюков, відомий як творець «Мімікрічів», залишив задуману назву як певну гру, адже «гонінбаяші» в перекладі означає «п'ятеро мужчин», а всі 5 дійових осіб дійства, показаного на фестивалі «Київ Травневий», — дівчата.

Вистава «Гонінбаяші» організована за принципом естрадного дійства, де характери розвиваються у серії найрізноманітніших сценок, але не виходять за рамки вузької маски. Цю групу складають п'ять барв: Еча — Товстенька, Мікі — Леді, Нано — Та, що курить, Хана — Каратистка, Юка — Кішечка.

Кожна з масок-характерів живе у власному світі за білою ширмочкою, що періодично стає прозорою у верхній частині, демонструючи глядачеві театр тіней у вікні чийогось життя. Цих представників різних людських типів поєднує тільки одне — вірність собі, своїм уподобанням, звичкам, манері одягатися, мислити і т.д., що вони й демонструють у серії комічних сценок, вийшовши із власного ігрового простору в спільний. Врешті-решт, залишившись собою,

тобто ненаситною любителькою пити-їсти (Товстенька), палити цигарки (Та, що курить), демонструвати свою породу (Леді), агресію (Каратистка) чи красу (Кішечка), — кожна з п'яти народжує власну копію, тобто оновлену маску, і життя продовжується. Цей ланцюг народжень, давно інтерпретований східними релігіями як щось марне, в цьому жанрі виглядає безтурботно щодо глибоких чи високих філософій. Що само собою приємно.

Відкритий естрадно-розважальний, а не драматично-комедійний колорит вистави, присмачений несподіваною екзотикою, виявився справді цікавим і вартим серйозної уваги. Безпосередність клоунес, радість яких від успішного перебування на сцені вилюпується в зал, створює особливе позитивне поле аж дитячої причетності до взаємної гри актора та реципієнта, в якому втрачає свою силу звичка професійного глядача до холодного критичного спостереження і він віддається радісній прастихії театру.

Це високий результат для початкуючого колективу в ситуації фестивалю наприкінці театрального сезону, коли разом із авітамінозом приходить перенасиченість театральними мистецькими враженнями.

У нас, на жаль, така органічна традиція музично-драматичного театру, попри всі розмови про національну самоідентифікацію, не розвинулася в сучасну, легкодоступну розважальну форму масової культури. Масової — значить позбавленої високоінтелектуальних ігор та пошуково-наукового характеру, але не позбавленої професіоналізму. І тут варто згадати один із подібних зразків, продемонстрованих на цьому ж фестивалі театром з Австрії, віденським театром «Бретт» («BRETT»). У виставі зайняті теж 5 дівчат, які теж представляють певні маски: Марія Ванценгрубер — Стара, Аугуста Штанценгрубер — Холодна, Кримхільда Шванценгрубер — Еротична, Іоанна Вексельгрубер — Наївна, а також концертмейстер Шарлотте Прокш, яка постійно вривається в дію і чечітку вибиває так, що зриває найгучніші оплески. Це ревію-фарс має назву «Дівчата катакомб, або Тисяча років чоловічого панування — достатньо». Автори вистави сатиричними піснями, виконаними в легкому кабаре-етному стилі з оголюванням ніжок або дотепними бесідами на кухнях насміхаються над усім нібито серйозним: війнами, політикою і політиками, а особливо над гімнами всіх часів і народів. Коли Наївна читає в газеті, що в Австрії з'явився новий гімн, починаються дотепні роздуми жінок на тему гімнів, де звучать фрази: «Старі гімни співати заборонено. Старий Австрійський гімн співають німці — із зміне-ним текстом. Початковий німецький гімн давно став англійським гімном — з іншим текстом. Нехай би дали нам російський імператорський гімн — з новим текстом. В знак міжнародної солідарності». Далі виконується смілива пародія на текст сучасного австрійського гімну.

Дійові особи знущаються і над філософією фемінізму, хоча спочатку здається, що вона дівчатам найближча. Наприклад, одна з них, Стара, каже: «Мені однаково — свої чи чужі, я стріляю в мужчин». (Дія відбувається під час II світової та після неї аж до «економічного чуда» «у великому місті Відень»).

Невеличкий театр без особливих претензій на одухотворену творчість демонструє цією виставою добре засвоєні традиції всього австрійського театру з його народною драмою, музичністю, видовищністю, а також давно опанований пласт театральних по-

шуків останніх десятиліть з його пост модерним змішуванням найрізноманітніших прийомів інших мистецтв. У цій виставі, наприклад, з кіно беруться титри на заднику, що виступає екраном. З літератури — пародії, з музики — варіації. Вдалі нововведення завжди перетворюються на традицію і, можливо, тоді критикам не треба зневажливо називати їх вторинністю.

Особливість розвитку нашої культури якраз в тому, що вона не засвоює експериментів. А повертається до них через десятки років як до чергового витка інтелектуальної роботи, адже ці пошуки не спрофановані масовою свідо-

■ Сцени з вистави
«Гонінбаші». Японія.

містю. Нормальні інформативні потоки між людьми переривалися в Україні не тільки знищенням книг, вистав, шкіл, а й живих авторів цього всього. І саме тому, напевне, нам не вистачає різноманітної, гарно зробленої вторинності, стилізацій «під». Є потреба спрофанувати експерименти. Є потреба плекати дивом збережені елементи розважального українського театру — аби надалі хтось зміг зробити з цього масове і вторинне.

Ситуація в Україні потребує народного театру. Витвореного не тільки як великий національний стиль для академічної сцени, а й як маленькі середовища професійної масової культури з її клоунадними репризами, штукарством, з її сатирою і простуватим еротизмом. Буває, в цирковій або кабаре-етній формі, всуміш із сміхом, правда звучить дзвінкше і частіше. На це звернули увагу два колективи — учасники травневого театального фестивалю.

Нам
не вистачає
гарно
зробленої
вторинності...